

Lietuvio įvaizdis svetur

Daiva Tamošaitytė

Prieš šimtą metų Lietuvos valstybė atsirado pasaulio žemėlapyje. Penkiasdešimt metų ji vėl buvo praryta ir gaubli darkė didžiulė raudona dėmė, žyminti sovietinę valstybę. 30-metį švenčias Sąjūdis vėl iškovojo Lietuvai teisę būti tautų bendrijoje ir apibrėžti trečdaliu sumenkusios, bet savarankumą atgavusios šiuolaikinės valstybės ribas.

Nors jau daug vandens nutekėjo, kai kurių valstybių biurokratinėse įstaigose nesivarginama nuimti pusę gaublio nuraudoninusio žemėlapiu, ir labai dažnai nežinoma, kur yra Lietuva, o į lietuvių žiūrima kaip į atvykėlių iš Marso – pavyzdžiui, milijardinėje Indijoje – tačiau bent jau Vakaruose Lietuva išryškėjo kaip europinė, nepriklausoma ir dideles pastangas dalyvauti pasaulio procesuose dedanti draugiška šalis.

Lietuvos ir jos piliečių įvaizdžio formavimas – ilgalaikis procesas. Jis visada buvo pirmaeilės reikšmės visoms valstybėms nepriklausomai nuo jų dydžio ir svorio tautų bendrijoje. Tokios tautos, kaip prancūzai ir vokiečiai, dideles lėšas nuolat skiria savo šalies kultūros reprezentacijai užsienio šalyse per kultūros centrus ir ambasadų renginius. Šalies įvaizdį galingiausiai formuoja užsieniečiams nuolat pristatomi filmai, knygos, dailės kūriniai, koncertai. Jų veiklos rezultatus matome ir Lietuvoje.

Žinome, jog atsikūrusiai valstybei nuolat stinga lėšų tiek vidaus, tiek užsienio kultūros politikai formuoti. Kultūros atašė tenka dėti individualias pastangas ir parodyti išmonę, ir taip pasiekta nemaža laimėjimų. Vien lietuvių tautos genijaus Mikalojaus Konstantino Čiurlionio gyvenimas ir kūryba tapo gerokai žinomesni pasaulyje tokių Lietuvos atstovybių, kaip ambasada Italijoje, darbuotojų dėka.

Lietuvio kultūros kodo formavimas ir gerinimas, planuojant turimas lėšas, pirmiausia turėtų remtis į aukso lobyną ir kartu parodyti jaunų kūrėjų gyvybingumą.

Dėsninga, jog neseniai pasibaigusioje pavasarinėje PLB ir Seimo komisijos posėdžių sesijoje globaliame kontekste aptariant šį klausimą buvo svarstoma, ką gali nuveikti bendruomenės ir ką ambasados, kas įvaizdį gerina, o kas blogina. Trumpa diskusija apsiribojo bendromis viešai žinomomis formuluotėmis. Pajuokauta, kad, kaip visada, kenkia žmogiškos silpnybės ir jų apraiškos lietuvių užsienio bendruomenėse.

Iš tiesų ambasados (įtaka iš viršaus) ir bendruomenės (įtaka iš apačios) darbuojasi ranka rankon ir deda nemaža pastangų, kad ir patiems lietuviams, ir jų kitataučiams bičiuliams bendrauti ir kartu kurti aplinką, ryšius, verslą būtų ne tik naudinga, bet ir visapusiškai turininga ir malonu. Ambasados seka oficialų įvaizdį, žmonės jį kuria per asmeninius ryšius. Vienas gražiausių būdų – formuoti gero kaimyno įvaizdį, aktyviai dalyvauti vietos savivaldoje.

Kartu egzistuoja ir trečias dėmuo – įvaizdis žiniasklaidoje, kurį formuojame ne tik mes, bet ir tie, kurie mus stebi ir mato. Užsienio spauda ieškodama sensacijų ne visada atlieka tyrimą ir faktus interpretuoja palankiau galingesnei šaliai. Perskaityti ką nors teigiamo ar apskritai apie didelius lietuvių pasiekimus tenka ne taip dažnai, kaip apie nusižengimus. Posėdžiuose atkreiptas dėmesys į būtinybę reaguoti į spaudoje pasirodančius klaidinančius pranešimus, kurie blogina Lietuvos įvaizdį ir kurių vis daugės. Kartu didės poreikis skleisti teigiamą informaciją.

Ko reikėtų, kad spraga būtų pildoma sėkmingai?

Pirma, patiems savo spaudoje netiražuoti skandalingų įvykių, kuriuos su pasimėgavimu pagauna Lietuvai nedraugiškos šalys ir naudoja informaciniame kare. Kodėl į tai neatsižvelgiama, kai, pavyzdžiui, per televiziją eskaluojama informacija ir vaizdai, detalės, susijusios su vadinamaisiais priekabiavimų skandalais, liečiančiais žinomus politikus ir menininkus, Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatus? Politikai yra vieši asmenys, bet menininkai, reprezentuojantys mūsų kultūrą, neturi būti taip žeminami. Turėtų pakakti korektiško ir kultūringo faktų nušvietimo, o ne tyčiojimosi viešojoje erdvėje ištisomis paromis per kiekvienas žinias ir per visus kanalus, remiantis skundimo

principu be jokių teismo procesų. Tai vienas ryškiausių aspektų, parodančių, kaip blogas įvaizdis griauna ne tik paskiro individo, bet kartu su juo ir šalies reputaciją. Ir ne tiek patys žmonių nusizengimai, kurių būta visais laikais ir visur, kiek tai, kaip mes patys gebame dorotis su problemomis ir ginti savo piliečių orumą, rodo kultūros lygmenį plačiaja prasme.

Antra, atotrūkis tarp minėtų viršūnių (ambasadų, valdžios įstaigų darbuotojų) ir apačių (bendrijų, organizacijų ir pavienių asmenų) turėtų mažėti, mažinant santykių formalizavimą. Reikėtų siekti, kad ir šiaip ribotos lėšos patektų ne vien ant renginių stalo ar kitai puošybai, bet realiai padėtų pagalbos stokojantiems žmonėms arba atliktų pasiekimų garsinimo misiją.

Trečia, aktyviau įgyvendinti numatytas konkrečias bei ilgalaikes įvaizdžio formavimo gaires. Puiku, kad tai labai gerai žino mūsų URM išėivijos departamento vadovai, kuriems pavesta kuruoti Globalios Lietuvos projektą ir apkritai šią sritį. Kartu pačių žmonių iniciatyva bendradarbiaujant yra pirmaeilės svarbos. Patys lietuviai turėtų tapti mecenatais, globėjais, kultūros skleidėjais ir reikalauti, kad įstatymai ne trukdytų, o palengvintų pasiekti lietuviybės stiprinimo tikslus.

Nepakenktų specialūs etatai žmonėms, kurie sektų Lietuvos įvaizdį spaudoje kitu nei su „troliais kovojančių elfų“ lygmeniu reaguojant į išorės grėsmes įvaizdžiui. Ne tik svarbių institucijų ar politikų atstovai spaudai, bet ir profesionalūs žurnalistai užsienio spaudoje turėtų profesionaliai komentuoti rezonansinius klausimus. Tai mėginama daryti, bet pastangų tikrai per mažai.

Valstybės turizmo departamento duomenimis bei 2016 metais konferencijoje jos atstovų išsakyta nuomone, „pati Lietuva neturi **įvaizdžio formavimo užsienyje strategijos ir koordinuojančios institucijos**, nors turizmo sektorius sukuria 4,8 proc. šalies BVP ir savo indėliu lenkia daugelį kitų sektorių bei turi milžinišką neišnaudotą potencialą. Tuo labiau, kad šalies įvaizdis svarbus ne tik turizmui, bet ir eksporto skatinimui, užsienio investicijų pritraukimui“ (informacijos šaltinis – BNS). Tai pasakyta atsižvelgiant į 2016-2018 metų turizmo departamento strategiją. Vargu, ar padėtis itin pasikeitė į gerą pusę, priešingai, turizmo sektoriui, kaip pastebėta, didžiausią žalą daro lietuvių kaip alkoholiko įvaizdžio eskalavimas, itin sustiprėjęs pastaraisiais metais naujai valdžiai kovojant su reiškiniumi. Tačiau ir vėlgi, kovoti reikia ne su išpūstais skaičiais, į kuriuos greičiausiai patenka ir užsieniečių suvartojamas ar kitaip išsigyjamas (pirkimais

etc.) alkoholis, bet su sunkiai suvokiamu žmogaus orumo diskreditavimu. Bet kuri neigiama informacija turi būti ribojama (juk ją girdi ir vaikai, mokiniai, studentai) ir pateikiama tinkamoje vietoje ir tinkama forma.

Tas pats tinka ir nesibaigiančiam skalambijimui apie lietuvių „nuolatinį pirmavimą pasaulyje“ pagal savižudybių skaičių ir panašią statistiką. Akivaizdu, jog tokios žurnalistikos padarytos žalos įvaizdžiui atitaisyti greitai nepavyks. Todėl iš tiesų reikėtų griežčiau vertinti panašios informacijos platintojus, nes iš jų veiklos padarinių galima padaryti išvadą, jog tam tikros struktūros ar individai siekia ne atspindėti ir „padėti“, bet, priešingai, formuoti negatyvų lietuvių paveikslą iškreipdami bendrą vaizdą ir realias proporcijas.

Negerovių moksliniai tyrimai, duomenys ir jų apdorojimas bei interpretavimas turėtų būti profesionalų reikalas, specialistų darbatalio vieta, o ne viešas turgus, kuriame atliekamas linčo teismas pagal gandus. Ribą tarp tiriamosios žurnalistikos ir geltonosios spaudos nustato atitinkamos etikos komisijos. Iki geltonosios spaudos lygio negali nusileisti pirmaujanti spauda ir nacionalinis transliuotojas. Tyčinis netikusio lietuvių įvaizdžio formavimas neturi būti painiojamas su kompetentingomis pastangomis patiems turėti to įvaizdžio gerinimo būdus savo rankose. Matydami, jog gerai tvarkomasi savo namuose, daugiau pagarbos problemineis atvejais demonstruos ir svetimšaliai.

Vis dėlto savieigai proceso palikti negalima. Iki šiol atlikti įvairūs tyrimai rodo, jog neigiamos informacijos apie Lietuvą užsienio portaluose yra kelis kartus daugiau negu teigiamos. Jeigu iš tikrųjų norime kartu su kitomis tautomis pasaulyje vaidinti visavertį vaidmenį, kuris sparčiai darosi integralus ir sprendžia panašias problemas, turime įvaizdžio formavimo strategiją padaryti vienu svarbiausių įrankių įsitvirtindami kaip kultūringa ir su problemomis šiuolaikiškai mokanti dorotis šalis. Jei pasaulis matys mūsų pasiekimus, kurie svarbūs visai žmonijai, ir tai, kad mes patys juos laikome svarbiais, o nesėkmes – tik nesėkmėmis, viskas keisis į gerąją pusę. Juk gerbiamas tas, kuris gerbia save ir moka apsiginti. Tai, kaip mus mato pasaulis, yra veidrodis, į kurį esame priversti žiūrėti. Matykime savo tikrą atvaizdą – darbščių, kūrybingų, taikių, principingų ir tūkstantmetes etines tradicijas turinčių lietuvių. Tegu mato ir kiti.

„Lietuvybė pasaulyje“

pasauliolietuvis.lt

Mielai pasidalysime svetainėje skelbiamais tekstais ir nuotraukomis, tik prašome nurodyti informacijos šaltinį ir autorius.

pasauliolietuvis.lt

Mielai pasidalysime svetainėje skelbiamais tekstais ir nuotraukomis, tik prašome nurodyti informacijos šaltinį ir autorius.